

Wspólne oświadczenie wyrażające poparcie dla polskiego Biura Rzecznika Praw Obywatelskich

My, organizacje wskazane poniżej, pragniemy podkreślić, że skuteczna i niezależna krajowa instytucja praw człowieka, instytucja ombudsmana oraz organ ds. równości są niezbędnymi elementami każdego demokratycznego państwa, stanowiącymi podstawę poszanowania praw człowieka, dobrych rządów i sprawiedliwości. W tym kontekście ponownie wyrażamy zdecydowane poparcie dla polskiego Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, stanowiącego instytucję ombudsmana i organ ds. równości oraz akredytowanego jako krajowa instytucja praw człowieka o statusie A, w jego pracy na rzecz krzewienia i ochrony praw człowieka oraz równości w Polsce w niezależny i skuteczny sposób. Pragniemy przy tym wyrazić nasze obawy dotyczące wydarzeń, które mogą zagrozić pracy tej ważnej instytucji.

Odnotowujemy, że polski parlament przeprowadza obecnie proces wyboru nowego Rzecznika Praw Obywatelskich, gdyż kadencja obecnego Rzecznika dobiegła końca w dniu 9 września 2020 r. Zgodnie z obowiązującym prawem i procedurą obecny Rzecznik powinien pozostać na stanowisku do czasu powołania jego następcy.

Odnotowaliśmy, że 15 kwietnia 2021 r. Trybunał Konstytucyjny wydał wyrok stwierdzający niezgodność z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej przepisu art. 3 ust. 6 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich, który stanowi, że dotychczasowy Rzecznik pełni swoje obowiązki do czasu objęcia stanowiska przez nowego Rzecznika. Trybunał Konstytucyjny orzekł również, że dotychczasowy przepis przejściowy utraci moc obowiązującą po upływie trzech miesięcy od dnia 15 kwietnia 2021 r., tj. od dnia ogłoszenia wspomnianego wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

W związku z tym obawiamy się, że jeżeli jego następcą nie zostanie powołany w ciągu tego trzymiesięcznego okresu, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich będzie musiało funkcjonować bez Rzecznika, co poważnie ograniczy jego skuteczność jako instytucji oraz wywrze niekorzystny wpływ na krzewienie i ochronę praw człowieka w Polsce.

My, organizacje wskazane poniżej, wzywamy polskie władze do zapewnienia uporządkowanego przebiegu sukcesji na stanowisku Rzecznika Praw Obywatelskich oraz ciągłości obsady tego stanowiska, co zagwarantuje skuteczne i niezależne funkcjonowanie tej instytucji w trakcie całego procesu. Przypominamy tutaj zarówno przyjęty niedawno przez Komitet Ministrów Rady Europy dokument „[Recommendation on the development and strengthening of effective, pluralist and independent NHRIs](#)” („Zalecenie dotyczące rozwoju i wzmocnienia pozycji skutecznych, pluralistycznych i niezależnych krajowych instytucji praw człowieka”), jak i dokument tego Komitetu „[Recommendation on the development of the Ombudsman institution](#)” („Zalecenie dotyczące rozwoju instytucji ombudsmana”), w których to zaleceniach podkreślono, że stanowiska kierownicze w takich instytucjach nie powinny pozostawać nieobsadzone przez dłuższy okres. Ponadto przywołujemy rezolucję 74/156 Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych oraz rezolucję 45/22 Rady Praw Człowieka, w których wzywa się wszystkie państwa do ustanowienia krajowych instytucji praw człowieka i wzmocnienia ich pozycji zgodnie z Zasadami Paryskimi ONZ. Przypominamy także

rezolucję 75/186 Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych w sprawie roli ombudsmana, w której wzywa się wszystkie państwa do ustanowienia niezależnych instytucji ombudsmana zgodnie z Zasadami Weneckimi.

Wzywamy polskie władze do działania zgodnie z wieloletnimi międzynarodowymi zobowiązaniami Polski i do podjęcia kroków w celu zapewnienia, aby wybór oraz powołanie nowego Rzecznika odbyły się zgodnie z wcześniej ustalonymi procedurami, które są zgodne z wymogami określonymi w [Zasadach Paryskich](#) ONZ i Ogólnych Spostrzeżeniach Podkomitetu ds. Akredytacji GANHRI (Światowego Sojuszu Krajowych Instytucji Praw Człowieka). Na mocy tych wymogów ocena kandydatów musi być dokonywana na podstawie wcześniej ustalonych, obiektywnych i dostępnych publicznie kryteriów. Ocena taka sprzyja powoływaniu kandydatów w oparciu o kryteria merytoryczne, ogranicza możliwość nadmiernej ingerencji w proces wyboru oraz służy zapewnieniu odpowiedniego zarządzania krajowymi instytucjami praw człowieka, a także wiarygodności i skuteczności tych instytucji. Wspomniany proces wyboru powinien być jasny, przejrzysty i partycypacyjny oraz należy go sformalizować w odpowiednim ustawodawstwie, regulacjach lub wiążących wytycznych administracyjnych.

Ponadto w [Zasadach Weneckich](#) Rady Europy podkreśla się, że osoby kierujące instytucjami ombudsmana powinny być wybierane zgodnie z procedurami, które w możliwie największym stopniu wzmacniają autorytet, bezstronność, niezależność oraz prawowitość kierowanych przez nie instytucji.

Państwa członkowskie UE są prawnie zobowiązane do zapewnienia niezależnego i skutecznego działania krajowego organu ds. równości. Ponadto zarówno w normach UE dotyczących organów ds. równości ([Zalecenie Komisji Europejskiej w sprawie norm dotyczących organów ds. równości](#)), jak i w normach Rady Europy ([the European Commission against Racism and Intolerance \(ECRI\) General Policy Recommendation No. 2](#)) („Zalecenie nr 2 Europejskiej Komisji Przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji w sprawie polityki ogólnej”) szczególny nacisk kładzie się na niezależność organu ds. równości oraz procedury powoływania i odwoływania osób na stanowiskach kierowniczych.

Przy wprowadzaniu zmian w obowiązującym ustawodawstwie władze polskie powinny zapewnić poszanowanie norm międzynarodowych. Wszelkie zmiany konstytucyjne lub legislacyjne mające wpływ na Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich powinny być zgodne z Zasadami Paryskimi ONZ oraz wskazanymi powyżej innymi normami międzynarodowymi i regionalnymi, a także powinny być przedmiotem efektywnych konsultacji ze wszystkimi zainteresowanymi stronami, w tym z Biurem Rzecznika Praw Obywatelskich.

Deklarujemy swoją gotowość do wspierania wszystkich polskich władz zaangażowanych w wybór i powołanie nowego Rzecznika Praw Obywatelskich, jak też udzielenia im pomocy oraz stosownych rad w celu zapewnienia, aby proces ten był w pełni zgodny z normami międzynarodowymi i najlepszymi praktykami.

14 maja 2021 r.

ENNHRI, Equinet, GANHRI, IOI, ODIHR, OHCHR

ENNHRI (Europejska Sieć Krajowych Instytucji Praw Człowieka) liczy 47 członków, którymi są wszystkie krajowe instytucje praw człowieka w Europie, a jej celem jest jak najsprawniejsze krzewienie i ochrona praw człowieka w regionie.

Equinet (Europejska Sieć Organów ds. Równości) zrzesza 47 organizacji z całej Europy, które jako krajowe organy ds. równości są upoważnione do przeciwdziałania dyskryminacji w różnych dziedzinach.

GANHRI (Światowy Sojusz Krajowych Instytucji Praw Człowieka) zrzesza, promuje i wzmacnia krajowe instytucje praw człowieka, aby umożliwić im działanie zgodne z Zasadami Paryskimi, jak też zapewnia przywództwo w dziedzinie krzewienia oraz ochrony praw człowieka.

IOI (Międzynarodowy Instytut Ombudsmanów) jest globalną organizacją zrzeszającą ponad 200 niezależnych instytucji ombudsmanów z ponad 100 krajów świata.

ODIHR (Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka OBWE) jest najważniejszą instytucją Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie zajmującą się ludzkim wymiarem bezpieczeństwa.

OHCHR Europe (Biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka w Europie) jest jedną z ponad 80 placówek terenowych OHCHR na całym świecie, które działają na rzecz ochrony i krzewienia praw człowieka dla wszystkich.

Polskie Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich jest krajową instytucją praw człowieka, krajowym organem ds. równości, instytucją ombudsmana, krajowym mechanizmem prewencji na mocy Protokołu fakultatywnego do Konwencji ONZ w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karaniami, a także mechanizmem monitorującym na mocy Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Należy ono do ENNHRI, Equinet, GANHRI i IOI.